

Є. Б. Геллер,
здобувач, Донецький національний університет

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПІДПРИЄМСТВА

E. Geller,
bread-winner, Donetsk national university

BUDGETARY POLITICIANS AS A FUNCTIONAL ELEMENT OF FORMING OF BUDGET OF ENTERPRISE

В статті доводиться необхідність розгляду бюджетної політики як складної системи, а процес формування бюджету підприємства — як підсистеми. Визначаються основні функціональні елементи бюджетної політики підприємства.

In the article there is a necessity of consideration of fiscal policy as a difficult system, and process of forming of budget to the enterprise — as subsystems. The basic functional elements of fiscal policy of enterprise are determined.

Ключові слова: бюджетна політика, підприємство, бюджет, структура.
Key words: fiscal policy, enterprise, budget, structure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Бюджетна політика — це економічна діяльність органів державної влади і державного управління з визначення системи організаційних і методологічних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів їх розподілу і використання у відповідності до потреб соціально-економічного розвитку суспільства. Вона відображає спрямування форм і методів утворення оптимальних обсягів фінансових ресурсів бюджету та їх найефективнішого розміщення і найбільш економічного використання. Зміст бюджетної політики відображає такі аспекти функціонування бюджетної системи:

— визначення науково обгрунтованої системи бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Регулятивний процес здійснюється на основі виявлення фактичного рівня розвитку суспільства, аналізу стану економіки і соціальної сфери та стратегічних пріоритетів держави;

— виявлення основних джерел мобілізації і напрямів використання бюджетних ресурсів на довгострокову і короткострокову перспективи. Визначальними вважаються досягнення цілей і завдань, передбачених економічною політикою з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу та можливостей зростання бюджетних ресурсів;

— спрямування регулятивних заходів на вирішення завдань соціально-економічного розвитку суспільства.

Залежно від характеру завдань і тривалості періоду щодо їхньої реалізації бюджетна політика включає бюджетну стратегію і бюджетну тактику.

Бюджетна стратегія відображає довготривале спрямування бюджетної політики, розраховане на перспективу, і

передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією держави. Вона включає основні тенденції дієвості бюджетного механізму, розробку концепції формування і використання бюджетних ресурсів, визначення основних принципів організації взаємовідносин між ланками бюджетної системи. Необхідність концентрації бюджетних ресурсів на вирішальних напрямках економічного і соціального розвитку суспільства зумовлює вибір пріоритетних довготривалих цілей і складання загальнодержавних цільових програм у бюджетній політиці.

Конкретизація бюджетної стратегії у коротких періодах відбувається за допомогою бюджетної тактики. Вона спрямована на вирішення цілей і завдань певного етапу розвитку держави шляхом застосування конкретних способів регулятивних заходів бюджетних взаємовідносин суб'єктів суспільства та здійснення перерозподілу фінансових ресурсів.

На відміну від бюджетної стратегії, яка характеризується відносною стабільністю, фінансова тактика відрізняється гнучкістю, що зумовлюється певними змінами соціально-економічного розвитку та застосуванням регулятивних заходів з формування і використання бюджетних ресурсів на певному етапі розвитку суспільства.

Орієнтація функціонування бюджетного механізму на виконання стратегічних завдань визначається бюджетною політикою. Її реалізація здійснюється на правовій основі — бюджетному законодавстві. Останнє визначає компетенцію усіх суб'єктів економічної системи щодо їх повноважень і відповідальності у сфері бюджетної діяльності. На основі чинного законодавства органи виконавчої влади розробляють нормативні акти для практичної реалізації бюджетної політики.

Рис. 1. Фактори впливу на бюджетну політику

Основною метою бюджетної політики є досягнення оптимальності у розподілі валового внутрішнього продукту між галузями економіки, регіонами держави та соціальними групами населення. Економічно обґрунтована бюджетна політика служить базою для забезпечення фінансовими ресурсами зростання економіки, удосконалення її структури, створення належних умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема розробки бюджетної політики є визначальною та актуальною проблемою функціонування держави. Основна мета — це забезпечити фінансовими ресурсами всі рівні економічної системи — держава для розвитку та функціонування суспільства.

Вище перераховані і проблеми є системними та носять актуальний характер науково-практичних досліджень різних рівнів, форматів та визначень. Базуються та законодавчих нормах та державних процедурах. Однак, функціональним елементом нижчого рівня бюджетної політики є підприємство.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Розглянути бюджетну політику як функціональний елемент структури бюджету підприємства.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Формування бюджетної політики відбувається під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників належать економічні взаємовідносини з іншими державами щодо постачання сировини, матеріалів, енергоносіїв, обміну технологіями, рівнем інтеграційних процесів зі світовим співтовариством тощо. До внутрішніх чинників належать структура та рівень розвитку економіки, соціальний склад та інтелектуальний рівень населення, рівень його добробуту, стабільність грошової одиниці тощо.

Науковий підхід у формуванні бюджетної політики відображає усі чинники, що впливають на рівень її об-

ґрунтованості і забезпечують належне функціонування бюджетної системи (рис. 1).

Підприємство — це складна відкрита система з різномірними структурними елементами, що складає одне ціле.

Функціонування підприємства пов'язане зі змінами як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищах, що обумовлює необхідність розробки нових підходів до визначення цільової функції його діяльності, обґрунтування економічних передумов досягнення оптимальних розмірів прибутку. Саме це забезпечує конкурентоздатність підприємства на ринку та визначає перспективи його розвитку. Досягти подібного можна шля-

хом глибокого аналізу як господарської діяльності підприємства, так і стану його економічного та соціального середовищ. Співставлення мікро- та макроаналізів дозволяє створити адекватну дійсності інформаційну базу управлінського рішення (консалтингова діяльність). Тому очевидною є проблема підвищення якості аналізу стану підприємства та удосконалення методів його проведення на основі охоплення перевіркою максимальної кількості параметрів діяльності суб'єкта господарювання та впровадження інформаційних технологій.

Підприємство розглядається як динамічна просторова система, із n функціонально залежними вузлами, між якими функціонує множина ресурсних потоків. Модель потокорозподілу в такій системі є багатовимірною дискретною моделлю, визначеною в функціональному просторі з неоднорідними координатами. Таке уявлення є зручним як для власне опису потокорозподілу, так і для якомога точнішого отримання області визначення параметрів в змінюваному неоднорідному середовищі.

Формування функціонування та розвиток бюджету підприємства являє собою динамічний рух матеріальних потоків (ресурсів). Бюджетна політика є одним з факторів зовнішнього середовища, що визначає основні закономірності функціонування та розвитку цих потоків.

Тому відповідно до визначених термінів, бюджетна політика по відношенню до підприємства є стратегією розвитку підприємства, а бюджет підприємства — тактикою для формування і управління бюджетної політики в цілому. Тобто існує прямиий та зворотній зв'язок процесу.

Таким чином бюджетна політика для підприємства є інформаційною системою вищого рівня, а підприємство (бюджет) є підсистемою такої системи.

Отже для формування бюджету підприємства необхідно визначити такі основні інформаційні важелі бюджетної політики:

- надання державних гарантій в обсязі не більше за 1 відсоток валового внутрішнього продукту для реалізації виключно інвестиційних та інноваційних проектів;
- збереження з урахуванням вимог податкового законодавства;
- встановлення розміру прожиткового мінімуму та

рівня його забезпечення, мінімальної заробітної плати, посадового окладу працівника першого тарифного розряду;

— встановлення державних соціальних гарантій на основі оновленого прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення;

— послідовне підвищення рівня оплати праці у бюджетній сфері, включаючи державних службовців та військовослужбовців;

— підвищення рівня стипендіального забезпечення студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів, а також забезпечення перегляду порядку призначення та виплати стипендій з метою посилення мотивації до успішного навчання;

— спрямування бюджетних коштів на створення першого робочого місця для молоді та працевлаштування випускників вищих та професійно-технічних навчальних закладів, у тому числі в сільській місцевості, забезпечивши підвищення ефективності використання таких коштів;

— продовження виконання зобов'язань держави з поступової компенсації громадянам України втрат від знецінення грошових заощаджень в установах Ощадного банку СРСР;

— підвищення рівня соціального захисту малозабезпечених верств населення та надання соціальних послуг людям похилого віку, інвалідам, сім'ям з дітьми та дітям-сиротам, малозабезпеченим сім'ям та дітям, позбавленим батьківського піклування;

— запровадження механізму фінансового забезпечення соціальних послуг за принципом "гроші ходять за одержувачем послуг";

— удосконалення порядку призначення, перерахунку та індексації пенсії, створення рівних умов індексації пенсії незалежно від підстави її призначення;

— забезпечення прямого зв'язку між соціальними пільгами та джерелами і механізмом відшкодування їх вартості надавачам, перехід до надання адресної соціальної допомоги та поступової монетизації соціальних пільг з упорядкуванням переліку отримувачів таких пільг і встановленням економічно та соціально обґрунтованих нормативів споживання відповідних послуг;

— належне фінансове забезпечення гарантованих державою пільг та компенсацій за пільгове перевезення окремих категорій громадян, забезпечивши встановлення нормативних вимог до розрахунків втрат підприємств внаслідок пільгових перевезень;

— запровадження принципу фінансової самостійності вищих навчальних закладів, насамперед шляхом законодавчого врегулювання переходу від утримання таких закладів до оплати за рахунок бюджетних коштів виключно вартості освітніх послуг за державним замовленням та надання цим закладам статусу небюджетних установ;

— формування державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів на основі цільового підходу і прогнозу потреб ринку праці (включаючи запровадження єдиного стандарту вартості навчання одного фахівця та державних стандартів вищої та професійно-технічної освіти);

— вдосконалення бюджетного механізму управління науковою та науково-технічною діяльністю шляхом оптимізації системи бюджетних наукових установ за результатами оцінки ефективності їх діяльності та форму-

вання державного замовлення у цій сфері відповідно до сучасних вимог інноваційного розвитку економіки;

— удосконалення системи формування і виконання державного замовлення на виробництво видавничої продукції, створення та розповсюдження національних фільмів, а також на виробництво і трансляцію телерадіопрограм;

— оптимізацію структури і чисельності військових формувань та правоохоронних органів, забезпечення пріоритетного спрямування бюджетних коштів на відновлення і розвиток озброєння та військової техніки, бойову підготовку військ, використовуючи вітчизняні розробки, високі технології і виробничі потужності оборонно-промислового комплексу;

— підвищення якості та ефективності витрат розвитку бюджету шляхом спрямування таких коштів переважно на реалізацію пріоритетних інвестиційних програм (проектів) з урахуванням оцінки їх економічної ефективності;

— фінансове забезпечення реконструкції та будівництва централізованих систем водопостачання та водовідведення;

— спрямування видатків бюджету на вирішення питань енергоефективності та енергозбереження, насамперед з метою заощадливого витрачання енергетичних ресурсів у бюджетній сфері.

Визначені умови не мають цілісності та системності, однак дають можливість застосування апарату економетрика для вирішення подібних задач.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

У відповідності до отриманих проміжних результатів, перспектив подальших досліджень розвиваються через використання економіко-математичного моделювання та розробки математичного опису функціональної моделі формування бюджету підприємства.

Література:

1. Алексєєв І.В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система: навч. посіб. — К.: "Хай — Тек Прес", 2007. — 368 с.
  2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки / За наук. ред. В.М. Федосова. — К.: Либідь, 2000. — 654 с.
  3. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. — К.: НІОС, 2000. — С. 416.
  4. Демянишин В.Г. Теоретична коцептуалізація бюджету держави // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 9. — С. 3—11.
  5. Демянюк А.В. Фіскальний федералізм та проблеми збалансованості бюджетів / А.В. Демянюк // Фінанси України. — 2005. — № 10. — С. 23—28.
  6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Основні напрямки бюджетної політики на 2011 рік" від 04.06.2010 року №2318-VI.
  7. Фещенко А.В., Проноза П.В., Кузьминчук Н.В. Бюджетна система України: навч. пос. — К.: "Кондор", 2008. — 440 с.
  8. Юнаків Р.А. Підсумки виконання державного бюджету України / Р.А. Юнаків // Всеукраїнське видання "Казна". — 2008. — №4—5 (79). — С. 5.
- Стаття надійшла до редакції 12.05.2013 р.*